

**Universiteit Utrecht
Master Kinder- en jeugdpsychologie**

Thesis

**De instabiele zelfwaardering bij
leerlingen van het reguliere en niet-reguliere
onderwijs**

**Onderlinge vergelijking en verband met
narcisme, sociale angst en opvliegend gedrag**

Sabine van Kuilenburg
0362891
2 juli '08

Begeleider: Annerieke Oosterwegel

Voorwoord

Gelukkig is mijn thesis, na ruim een jaar, af. Het heeft dan ook best wel veel tijd gekost. Toch is alles goed verlopen en ben ik blij met het resultaat.

In september 2007 werd er een bijeenkomst gepland waarbij de onderwerpen van de thesissen werden doorgenomen. Voor de bijeenkomst begon, had ik de onderwerpen bekeken en er waren twee onderwerpen die mij wel aanspraken. Nadat deze twee onderwerpen tijdens de bijeenkomst besproken waren, had ik al snel mijn keuze gemaakt. Annerieke Oosterwegel vertelde namelijk enthousiast over de stabiliteit van de zelfwaardering, terwijl de andere begeleider haar onderwerp met wat minder passie besprak. Daarom koos ik uiteindelijk voor het onderwerp de stabiliteit van de zelfwaardering.

Al snel volgde een eerste gesprek met Annerieke Oosterwegel. Ze legde uit wat er onder stabiliteit van zelfwaardering verstaan werd en legde een mogelijke opzet voor het onderzoek voor. Thuis dacht ik daarover na en toen bedacht ik dat het misschien ook wel leuk was om mijn stageplaats erbij te betrekken. Beetje bij beetje zijn we dan ook tot dit onderzoek gekomen.

De eerste periode waarin ik de inleiding schreef duurde best lang. Maar ik begreep dat een goed begin, het halve werk is. En dit is dan ook gebleken. Toen we het methodestuk rond hadden, ging het dan ook erg snel. We maakten boekjes die we konden gebruiken voor de dataverzameling. Vervolgens ging ik zes dagen achter elkaar naar mijn stageplaats en probeerde ik zoveel mogelijk de leerlingen te motiveren om de vragenlijsten elke dag weer in te vullen. Dit verliep eigenlijk erg goed. De meeste leerlingen waren best gemotiveerd en sommigen wilden dan ook wel wat meer van het onderzoek weten. Dit was dan ook echt een leuke ervaring.

De resultaten invoeren in SPSS was leuk en ging behoorlijk vlot. De analyse was echter soms best lastig. Ik las een onderzoek van een eerdere studente van Annerieke en daardoor raakte ik een beetje in de war. Maar Annerieke wist het mij weer te laten begrijpen. Ik kon weer verder en schreef uiteindelijk in een vrij korte tijd het gedeelte van de resultaten en de discussie.

Ik wil dan ook Annerieke Oosterwegel bedanken voor de begeleiding. Zij wist op de juiste momenten duidelijkheid te verschaffen en feedback te geven. Daarnaast kon ik met al mijn vragen bij haar terecht. Ook wil ik mijn stageplaats, de Tijdelijke Opvang Voortijdige schoolverlaters (TOV) bedanken. De leerlingen voor het invullen van de vragenlijsten en de leerkrachten voor het ondersteunen van de afname.

Zelf heb ik met veel plezier aan het onderzoek gewerkt en ik hoop dan ook dat mijn onderzoek vooral op TOV nog wat kan opleveren.

De instabiele zelfwaardering bij leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs

**Onderlinge vergelijking en verband met
narcisme, sociale angst en opvliegend gedrag**

Sabine van Kuilenburg

Universiteit Utrecht

Samenvatting

Tegenwoordig wordt er gekeken naar de stabiliteit van de zelfwaardering. Deze stabiliteit blijkt de hoogte van de zelfwaardering te beïnvloeden. Toch ook blijken narcisme, het authentieke zelf, agressie en sociale angst een rol te spelen bij de zelfwaardering. Met behulp van een aantal vragenlijsten is dit onderzocht bij leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs. Zo konden ook de verschillen tussen deze leerlingen bekeken worden. Leerlingen van het niet-reguliere onderwijs blijken daarbij niet echt te verschillen qua hoogte en stabiliteit van de zelfwaardering met de leerlingen van het reguliere onderwijs. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs vertonen echter wel meer agressie en meer sociale angst dan de leerlingen van het reguliere onderwijs. Gezien de omstandigheden waarin de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs vaak verkeren was dit te verwachten. Er wordt geen samenhang gevonden tussen de stabiliteit van de zelfwaardering en narcisme en tussen de stabiliteit van de zelfwaardering en het authentieke zelf. Agressie en sociale angst blijken daarentegen wel verklaard te kunnen worden door de stabiliteit van de zelfwaardering. De stabiliteit van de zelfwaardering zou dan ook een rol kunnen spelen bij psychopathologieën.

Zelfwaardering en stabiliteit

Binnen de psychologie is er veel onderzoek gedaan naar zelfwaardering. Vaak waren deze onderzoeken gericht op het hebben van een hoge versus lage zelfwaardering (Kernis, Cornell, Sun,

Berry & Harlow, 1993). Daarbij werden gedachten, gevoelens en gedragingen geassocieerd met gevoelens die doorgaans positief of negatief zijn. Tegenwoordig wordt er veel aandacht besteed aan de vraag of dat zelfwaardering stabiel is in verschillende situaties en over de tijd heen of dat zelfwaardering steeds verandert (Harter & Whitesell, 2003). Daarbij is gebleken dat de hoogte van de zelfwaardering beïnvloed wordt door de stabiliteit van die zelfwaardering (Kernis, Cornell, Sun, Berry & Harlow, 1993).

De stabiliteit van de zelfwaardering kan gedefinieerd worden als de mate van fluctuaties in een kortstondige, contextueel gebaseerde zelfwaardering (Kernis, Cornell, Sun, Berry & Harlow, 1993). Bij de instabiele zelfwaardering gaat het dan ook om de neiging om variabiliteit in gevoelens over de tijd heen te vertonen. De exacte vorm van deze variabiliteit blijkt af te hangen van de ervaringen die mensen opdoen. Deze ervaringen hebben vooral te maken met bezorgdheid over het eigen zelfbeeld. Mensen met een hoge maar instabiele zelfwaardering hebben dan ook een verhoogde zorg voor het krijgen en het instandhouden van een meer positieve stabiele zelfwaardering. En mensen met een lage instabiele zelfwaardering hebben een verhoogde zorg voor het vermijden van een continue negatieve kijk.

De vraag of zelfwaardering stabiel is in verschillende situaties en over de tijd heen of dat zelfwaardering steeds verandert, wordt beschreven door Harter en Whitesell (2003). Daarbij wordt de stabiele zelfwaardering als een soort karaktertrek gezien. De zelfrepresentaties van mensen met deze zelfwaardering zijn dan ook relatief stabiel. De zelfwaardering die steeds verandert, lijkt volgens Harter en Whitesell echter meer een gemoedstoestand. De instabiliteit zou daarbij echter wel een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling die deze instabiele mensen nog door zouden moeten lopen.

Het is in principe vrij duidelijk dat er vier verschillende zelfwaarderingen zijn: een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering. Het is echter nog niet duidelijk waardoor de verschillen in zelfwaardering veroorzaakt worden en welke consequenties de verschillende zelfwaarderingen hebben. Daarnaast is veel onderzoek naar zelfwaardering bij volwassenen gedaan en maar weinig bij adolescenten. De zelfwaardering heeft echter vaak een grote invloed op de gevoelens en de gedragingen van adolescenten (Harter, 1999). Daarom zal er in dit onderzoek gekeken worden naar de stabiliteit van de zelfwaardering bij adolescenten. Daarbij zal er een onderscheid gemaakt worden tussen leerlingen van het reguliere en het niet-reguliere onderwijs.

Zelfwaardering en narcisme

Van jongs af aan zijn kinderen geneigd hun zelfwaardering te beschermen en zelfs te versterken (Thomaes, 2007). Kinderen die dit vooral doen blijken vaak een hoge zelfwaardering te hebben en ongevoelig te zijn voor egobedreigingen. Egobedreigingen zijn omstandigheden waarin iemands trots, status of zelfbeeld gekrenkt wordt. Kinderen die hier ongevoelig voor zijn, hebben dan ook een opgeblazen hoge zelfwaardering en worden narcistisch genoemd. Narcisme is echter een persoonlijkheidstrek die geassocieerd wordt met een opgeblazen, grandioos zelfconcept, maar ook met een gebrek aan intimiteit in interpersoonlijke relaties (Campbell, Bosson, Goheen, Lakey & Kernis, 2007). Daarnaast wordt gedacht dat narcistische kinderen een impliciete afkeer van zichzelf maskeren door expliciet zo positief mogelijk over zichzelf te zijn. Narcisten blijken dan ook een grandioos maar ook een kwetsbaar zelfconcept te hebben. De persoonlijkheidstrek narcisme lijkt dan ook het continu zoeken naar externe bevestiging als doel te hebben. Maar doordat narcisten zelf zo ongevoelig zijn voor de zorgen van anderen, sociale beperkingen hebben en anderen minderwaardig vinden, zijn hun strategieën om deze bevestiging te krijgen vaak niet productief en wordt voorkomen dat zij de externe positieve feedback krijgen die zij zoeken.

Onderzoek bij volwassenen heeft laten zien dat agressief gedrag vaak voorkomt bij omstandigheden waarin iemand trots, status of zelfbeeld gekrenkt wordt. Bij kinderen en bij jongeren is er echter naast het onderzoek van Thomaes (2007) nog nauwelijks onderzoek gedaan naar de samenhang tussen narcisme en zelfwaardering. Kinderen ontwikkelen echter al vanaf acht jaar een eigen zelfbeeld. Het zelfbeeld is daarbij eerst vooral gebaseerd op sociale vergelijkingen en wordt door deze sociale vergelijkingen geleidelijk aan vaak negatiever, maar ook steeds realistischer (Harter, 1999). Dit zelfbeeld lijkt bij kinderen, net als bij volwassenen, te maken te hebben met de individuele verschillen in de mate waarin kinderen geneigd zijn hun zelfbeeld te beschermen. Het is dan ook belangrijk om narcisme en de invloed daarvan op het zelfbeeld al bij adolescenten te onderzoeken.

Zelfwaardering en het authentieke zelf

Narcisten vertonen een ongebalanceerd zelfbeeld (Campbell, Bosson, Goheen, Lakey & Kernis, 2007). Ze hebben een positieve kijk op zichzelf als het gaat om status en intelligentie maar ze hebben een negatieve kijk op hun eigen vriendelijkheid en moraliteit. Het lijkt er dan ook op dat ze met hun positieve kijk op bepaalde gebieden willen compenseren voor hun kwetsbare zelfwaardering op andere gebieden (Morf & Rhodewalt, 2001). Er wordt dan ook verwacht dat het authentieke zelf, het echte gevoel van de narcist, op bepaalde gebieden helemaal niet zo sterk is.

Iedereen heeft behoefte om zichzelf als een uniek persoon te zien (Halen, 2002). Mensen die daarin slagen zullen zichzelf waarschijnlijk goed kennen. Adolescenten blijken zichzelf echter nog niet zo goed te kennen. Daarnaast kunnen zij zichzelf ook niet zo goed beschrijven en vertonen zij vaak zelfconceptieproblemen. Speciaal in de adolescentie zijn er dan ook problemen met de authenticiteit te verwachten (Halen & Bosma, 1992). De problemen met de authenticiteit kunnen voortkomen uit de extra gevoeligheid van adolescenten voor tegenstrijdigheden in het zelfbeeld. Maar ook uit alle veranderingen die adolescenten door moeten maken. De adolescent maakt namelijk vaak in een korte tijd fysieke, psychologische en sociale veranderingen mee.

De ontwikkeling van het authentieke zelf wordt geassocieerd met de ontwikkeling van het zelfbeeld. De ontwikkeling van het zelfbeeld heeft vooral te maken met dat iemand zichzelf moet zien als een uniek persoon (Adams & Berzonsky, 2006). Er wordt dan ook verwacht dat een lage zelfwaardering samengaat met een lage authenticiteit en dat een hoge zelfwaardering samengaat met een hoge authenticiteit. De rol van de stabiliteit van zelfwaardering bij het authentieke zelf is hierbij echter nog onduidelijk.

Zelfwaardering, agressie en angst

Narcisten zijn gevoeliger voor fluctuaties in reactie op negatieve gebeurtenissen dan minder narcistische individuen. Daarnaast externaliseren narcisten vaak de schuld bij falen en zijn zij geneigd boos en agressief te reageren bij negatieve gebeurtenissen. Hierbij wordt de meeste agressie vertoond door narcistische kinderen die beschaamd zijn. Zulke reacties hebben eigenlijk een ego-beschermende functie. Narcisten zijn dan ook sterk gedreven om hun zelfbeeld hoog te houden. En als ze het gevoel hebben dat een bepaalde sociale gebeurtenis een bedreiging vormt voor hun zelfbeeld, wenden ze strategieën aan om die bedreiging ongedaan te maken. Narcistische agressie is dan ook eigenlijk een defensieve strategie om het zelfbeeld zoveel mogelijk te behouden. De neiging om boos en agressief te reageren zou dus moeten samenhangen met individuele verschillen in de mate waarin mensen geneigd zijn hun zelfbeeld te beschermen (Thomaes, 2007). Verder suggereren deze bevindingen dat narcisme een belangrijke oorzaak zou kunnen zijn van gedragsproblemen bij agressieve kinderen. Narcisme zou dan dus vooral samenhangen met externaliserende probleemgedragingen.

Zelfwaardering blijkt samen te hangen met een variëteit van psychopathologieën (Kernis, 2005). Maar ondanks de centraliteit van zelfwaardering voor verschillende aspecten van het psychologisch functioneren blijft de precieze rol onduidelijk. Het is in ieder geval zo dat mensen met een hoge zelfwaardering agressie laten zien (Salmivalli, 2001). En dat zij ondanks hun

zelfverzekerdheid, ook onzekerheden hebben. Deze onzekerheden komen vooral aan het licht bij de instabiliteit van de zelfwaardering en bij de grandioze, defensieve narcistische trekken. Agressief gedrag wordt dan ook geassocieerd met een narcistische weigering om iets negatiefs in zichzelf te zien. Het is echter niet duidelijk welke samenhang er is tussen agressie en de stabiliteit van zelfwaardering.

Over de samenhang tussen angst en de stabiliteit van zelfwaardering is iets meer bekend dan over de samenhang tussen agressie en de stabiliteit van zelfwaardering. De instabiele zelfwaardering blijkt een voorspeller te zijn voor sociale angst (Oosterwegel, Field, Hart & Anderson, 2001). Er wordt dan ook verwacht dat dit vooral bij adolescenten duidelijk naar voren komt. Adolescenten zitten namelijk in een fase waarbij er veranderingen in de organisatie van het zelfconcept plaatsvinden (Harter, 1999). Adolescenten gaan zich vergelijken met anderen en zijn in staat complexer te denken dan kinderen. Instabiliteit wordt tijdens de adolescentie dan eigenlijk ook als normaal beschouwd.

Onderzoeksvragen

Dit onderzoek is voornamelijk gericht op de zelfwaardering en de narcistische trekken bij adolescenten. Veel van het gedrag in met name de late kindertijd en de vroege adolescentie is namelijk gericht op het instandhouden van het gevoel van eigenwaarde. Toch lijkt de samenhang tussen zelfwaardering en narcisme niet eenduidig te zijn. Narcistische kinderen blijken een hoge zelfwaardering te hebben. En een lage zelfwaardering lijkt een buffer te zijn tegen narcistische agressie. De stabiliteit van de zelfwaardering lijkt daarbij een belangrijke rol te spelen. Verder zal er een onderscheid gemaakt worden tussen leerlingen van het reguliere en het niet-reguliere onderwijs.

Het voorgaande heeft geleid tot de volgende onderzoeksvragen:

- Kan er onderscheid gemaakt worden tussen een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs? En is er een verschil van hoogte van zelfwaardering tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs? En is er een verschil van stabiliteit van zelfwaardering tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?
- Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en het zorgen maken over negatieve gebeurtenissen bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs?
- Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en narcisme bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs?

- Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en een authentiek zelf bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs?
- Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en agressief gedrag? En is er een verschil van hoogte van agressief gedrag tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?
- Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en sociale angst? En is er een verschil van hoogte van sociale angst tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?

Er wordt verwacht dat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering. Daarnaast wordt er verwacht dat de leerlingen van het reguliere onderwijs hogere en stabielere zelfwaardering vertonen dan de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs.

Bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs wordt verwacht dat de instabiele zelfwaardering sterker geassocieerd is met het zorgen maken over negatieve gebeurtenissen dan de stabiele zelfwaardering. Daarnaast zal de instabiele zelfwaardering bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs waarschijnlijk sterker geassocieerd zijn met narcisme dan de lage instabiele zelfwaardering en de hoge en de lage stabiele zelfwaardering. Ook zal de stabiele zelfwaardering bij deze leerlingen sterker geassocieerd zijn met een authentiek zelf dan de instabiele zelfwaardering.

Verder zal de instabiele zelfwaardering waarschijnlijk sterker geassocieerd zijn met agressief gedrag dan de stabiele zelfwaardering. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs zullen daarnaast waarschijnlijk meer agressief gedrag vertonen dan de leerlingen van het reguliere onderwijs. Tenslotte wordt er verwacht dat de instabiele zelfwaardering sterker geassocieerd is met sociaal angstig gedrag dan de stabiele zelfwaardering. Daarnaast zullen de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs waarschijnlijk meer sociaal angstig gedrag vertonen dan de leerlingen van het reguliere onderwijs.

Methode

1. Proefpersonen

De proefpersonen bestaan uit leerlingen van de Tijdelijke Opvang Voortijdige schoolverlaters (TOV) en uit leerlingen van het vmbo.

Leerlingen van de Tijdelijke Opvang Voortijdige schoolverlaters (TOV)

TOV is in 1987 begonnen als project in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid van Utrecht. Het uitgangspunt was: vastgelopen leerlingen zo doeltreffend mogelijk – via een kleinschalige aanpak – tijdelijk opvangen en dan weer terugplaatsen in het regulier voortgezet onderwijs. Daar hoorde het kiezen van een structuur die zo dicht mogelijk tegen het onderwijs aan ligt bij. Aan dit uitgangspunt is in de loop der jaren nauwelijks iets gewijzigd.

Iedere leerling wordt op TOV individueel begeleid. Binnen zekere grenzen, is de schoolstructuur dan ook ondergeschikt aan de hulpvraag van de leerling. Zo krijgt elke leerling wat hij of zij nodig heeft. Elke leerling heeft dan ook al veel meegemaakt. Daarom is het soms lastig om het vertrouwen van de leerling te winnen.

De leerlingen van TOV, van het niet-reguliere onderwijs, verkeren eigenlijk allemaal in een situatie waarbij de continuïteit van hun schoolloopbaan ernstig bedreigd wordt. De oorzaken en uitingsvormen hiervan zijn zeer uiteenlopend. De een heeft gedrags- en/of leerproblemen, de ander spijbelt frequent of is langdurig ziek. Ook aandachtsstoornissen, teruggetrokkenheid, somberheid en andere sociaal-emotionele problemen komen vaak voor, evenals problemen in het gezin.

TOV heeft plaats voor 36 leerlingen. Het opleidingsniveau van de TOV-leerlingen varieert van leerwegondersteunend onderwijs tot en met vwo. De leeftijd van de leerlingen varieert van 12 tot 17 jaar.

Leerlingen van het vmbo

Bij de leerlingen van het reguliere onderwijs, het vmbo, is er een doelgerichte steekproef gedaan omdat de leerlingen geworven zijn op een middelbare school in Lekkerkerk (Zijderlaan, 2005). Het opleidingsniveau van deze leerlingen is VMBO Basis Beroepsgerichte Leerweg. Hiervoor is gekozen omdat dit opleidingsniveau het best overeenkomt met de gemiddelde leerling van TOV. De groep bestaat uit 81 leerlingen. De leeftijd varieert van 13 tot 18 jaar.

2. Onderzoeksdesign

Dit onderzoek is een quasi-experimenteel onderzoek. Zelfwaardering en agressief gedrag en zelfwaardering en sociale angst worden vergeleken tussen leerlingen van TOV en leerlingen van het vmbo. Daarnaast wordt er bij de leerlingen van TOV gekeken naar verbanden tussen zelfwaardering en het zorgen maken over negatieve gebeurtenissen, zelfwaardering en narcisme en zelfwaardering en een authentiek zelf.

3. Meetinstrumenten

De Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA), de aangepast versie van de Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA), de Buss-Durkee Hostility Inventory Dutch (BDHI-D) en de Sociale Angstschaal (SA) worden bij de leerlingen van het reguliere onderwijs en bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs afgenomen. De vragen over de negatieve gebeurtenissen, de Zelf Conceptie Problemen-lijst (ZCP) en de Childhood Narcissism Scale (CNS) worden alleen bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs afgenomen.

Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA)

Het niveau van de zelfwaardering wordt gemeten met de Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA) (Veerman, Straathof, Treffers, Bergh & Brink, 1997). Dit is een zelfrapportagevragenlijst die is afgeleid van de Self Perception Profile for Adolescents van Harter (1988, in Veerman, Straathof, Treffers, Bergh & Brink, 1997). De vragenlijst bestaat uit 35 items waarmee een indruk verkregen kan worden van zowel de competenties op een zestal specifieke gebieden als van het globaal gevoel van eigenwaarde zoals beoordeeld door de adolescent zelf. Daartoe worden de scores berekend op zeven subschalen: schoolvaardigheden, sociale acceptatie, sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding, hechte vriendschap en gevoel van eigenwaarde. De items op de eerste zes schalen verwijzen naar de mate waarin specifieke competenties meer of minder aanwezig zijn dan bij andere adolescenten. De items van de subschaal gevoel van eigenwaarde verwijzen op dezelfde manier naar de waardering die iemand voor zichzelf heeft. Bij de 35 items moeten de proefpersonen steeds kiezen tussen twee verschillende typering en aangeven of dit een beetje of helemaal waar is. Een voorbeeld van een item is: "Sommige jongeren zijn vaak teleurgesteld in zichzelf of andere jongeren zijn haast nooit teleurgesteld in zichzelf".

De psychometrische kwaliteiten van de test zijn voldoende, behalve de criteriumvaliditeit, daar is nog geen onderzoek naar gedaan (Kievit, En Tak & Bosch, 2002). Dit heeft echter geen consequenties voor de interpretatie van de test.

Aangepast versie van de Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA)

De stabiliteit van de zelfwaardering wordt gemeten met een herhaalde meting van een aangepaste versie van de schalen, schoolvaardigheden, sociale acceptatie, fysieke verschijning en gevoel van eigenwaarde. Er is voor deze schalen gekozen omdat de zelfwaardering van adolescenten juist door deze schalen beïnvloed wordt (Harter, 1990). De schalen bestaan uit 20 items die betrekking hebben op hoe de proefpersoon zich op dat moment voelt. De items worden van maandag tot en met vrijdag ingevuld. Net als bij de CBSA moeten proefpersonen steeds kiezen tussen twee verschillende typeringen en aangeven of dit een beetje of helemaal waar is.

Vragen over negatieve gebeurtenissen

De ervaringen die te maken hebben met een verhoogde zorg voor het eigen zelfbeeld worden gemeten door een drietal vragen. Deze vragen hebben te maken met negatieve gebeurtenissen en de manier van omgaan hiermee. De vragen worden van maandag tot en met vrijdag ingevuld. Daarbij moeten er steeds twee gebeurtenissen beschreven worden en kunnen de vragen beantwoord worden op een vijfpuntsschaal van 0 (niet) tot vier (heel veel). Een voorbeeld van een item is: In hoeverre werd jouw zelfbeeld beïnvloed door deze gebeurtenis?

Childhood Narcissism Scale (CNS)

Narcisme wordt gemeten met de Childhood Narcissism Scale (CNS). CNS is een zelfrapportage vragenlijst om narcisme te meten (Thomaes, 2007). Het is aangetoond dat het hiermee mogelijk is om narcisme op betrouwbare en betekenisvolle wijze te meten bij kinderen en bij jonge adolescenten. De CNS is een intern consistente, eendimensionele maat van stabiele individuele verschillen in kinderlijk narcisme. Daarnaast vertoont de CNS vrijwel geen overlap met maten van zelfwaardering. De vragenlijst bestaat uit 10 vragen die beantwoordt worden op een vierpuntsschaal van 0 (helemaal niet waar) tot 3 (helemaal waar). Een voorbeeld van een item is: “Ik ben een erg speciaal persoon”.

Zelf Conceptie Problemen-lijst (ZCP-lijst)

Het authentieke zelf wordt gemeten met de Zelf Conceptie Problemen-lijst (ZCP) (van Halen & Bosma, 1992). De ZCP-lijst is een zelfrapportagevragenlijst bedoeld om de mate en aard waarin

respondenten uit alle fasen van de levensloop zelfconceptieproblemen in het dagelijks leven ervaren. Er wordt alleen gebruik gemaakt van de schalen: ware zelf en de zelfverwoording-problematiek. Deze twee schalen hebben namelijk betrekking op het “ware”, authentieke zelf. De schaal ware zelf verwijst naar het algemene probleem zichzelf werkelijk te kennen en te zijn. Bij de schaal zelfverwoording-problematiek ligt het accent vooral op het definiëren en beschrijven van die ware persoon. Omdat er nog geen handleiding en normerings- of ijkingsgegevens beschikbaar zijn, is er gekozen voor de zes hoogst ladende items per factor. Per item moet aangegeven worden of de proefpersoon het bij zichzelf herkent. Er kan dan gekozen worden uit ja of nee. Als er gekozen wordt voor ja dan kan er aangegeven worden of dit je nauwelijks, soms of vaak bezighoudt. Twee voorbeelden van items zijn: “Ik vind het soms moeilijk mezelf te zijn, omdat ik eigenlijk niet eens weet wie ik ben. Ik vind het moeilijk mezelf te beschrijven, omdat ik eigenlijk niets over mezelf te melden heb”.

Buss-Durkee Hostility Inventory Dutch (BDHI-D)

Het agressief gedrag wordt gemeten met de Buss-Durkee Hostility Inventory Dutch (BDHI-D) (Lange, Hoogendoorn & Wiederspahn, 1995). Daarbij wordt er gekeken in welke mate de proefpersonen prikkelbaar/opvliegend gedrag laten zien. Er wordt gebruik gemaakt van twee schalen: indirecte agressie (al dan niet ingehouden agressie) en directe agressie (al dan niet agressie in de vorm van fysieke of verbale uitingen). De vragenlijst bestaat uit 40 items die betrekking hebben op de geneigdheid tot het gebruik of het uiten van agressie. Bij de items moet aangegeven worden of een uitspraak waar of onwaar is. Een voorbeeld van een item is: “Als ik tot lichamelijk geweld moet overgaan om mijn rechten te verdedigen, dan doe ik dat”.

De psychometrische kwaliteiten van de test zijn goed, behalve de criteriumvaliditeit, die is voldoende (Kievit, En Tak & Bosch, 2002). Dit heeft geen consequenties voor de interpretatie van de test.

Sociale Angstschaal (SA-schaal)

Deze vragenlijst is gericht op verschillende aspecten van sociale angst (Willems, et al., 1973). Deze aspecten zijn: sociale interacties waarin men opvalt, beoordelingssituaties, nieuwe en onverwachte situaties en gezelligheidssituaties/informele contactsituaties. In de uiteindelijke berekening is er echter geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende aspecten. De vragenlijst bestaat uit 24 items die beantwoordt kunnen worden op een vijfpuntsschaal van 0 (dat is beslist niet zo) tot 5 (dat is beslist zo). Een item is bijvoorbeeld: “Tegenover onbekenden voel ik me vaak verlegen”.

De kwaliteit van het testmateriaal en de normen zijn goed. De kwaliteit van de handleiding, de betrouwbaarheid, en de begripsvaliditeit zijn voldoende. En de criteriumvaliditeit is onvoldoende (Kievit, En Tak & Bosch, 2002). Dit heeft geen consequenties voor de interpretatie van de test.

4. Procedure

Ruim van tevoren is er toestemming gevraagd aan de ouders van de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs om het onderzoek uit te voeren. Daarna is de bedoeling van het onderzoek aan de leerlingen uitgelegd. Vervolgens is de CBSA op vrijdag afgenomen om het niveau van de zelfwaardering te bepalen. De week erna zijn van maandag tot en met vrijdag de aangepaste versie van de CBSA en de vragen over de negatieve gebeurtenissen afgenomen. Dit om de stabiliteit van de zelfwaardering te meten en tegelijk te kijken of het zorgen maken over negatieve gebeurtenissen samenhangt met de stabiliteit van de zelfwaardering. De ZCP-lijst, de CNS, de BDHI-D en de SA-schaal zijn van maandag tot en met vrijdag afgenomen nadat de CBSA en de vragen over de negatieve gebeurtenissen ingevuld waren.

Omdat de testafname meerdere dagen in beslag neemt, is er voor gekozen om de vragenlijsten achter elkaar in een boekje aan te bieden. De boekjes blijven echter wel op school, zodat de vragenlijsten niet kwijt geraakt kunnen worden of vergeten kunnen worden. Daarnaast is er een tweede boekje uitgedeeld met een aantal keren de CBSA en de vragen over de negatieve gebeurtenissen wat de leerlingen naar huis mochten nemen, zodat het ook ingevuld kan worden op dagen wanneer leerlingen eventueel afwezig zijn. Daarnaast wordt er elke testdag een lesuur de tijd geboden om de vragenlijsten in te vullen zodat de vragenlijsten ook ingevuld worden en dit allemaal op hetzelfde tijdstip gedaan wordt.

Bij de leerlingen van het reguliere onderwijs is dezelfde procedure gekozen, maar deze leerlingen hebben niet de vragen over de negatieve gebeurtenissen, de Zelf Conceptie Problemenlijst (ZCP) en de Childhood Narcissism Scale (CNS) ingevuld.

De afname duurt ongeveer een half uur per dag. In totaal deden er 41 leerlingen van het reguliere onderwijs en 30 leerlingen van het niet-reguliere onderwijs mee. De aangepaste versie van de CBSA is minimaal 4 dagen ingevuld. De vragen over de negatieve gebeurtenissen zijn echter vaak niet ingevuld en wanneer ze wel ingevuld werden ging dit soms over gebeurtenissen die het zelfbeeld niet zouden kunnen beïnvloeden. Deze negatieve gebeurtenissen zijn dan ook niet verwerkt in de resultaten. De andere vragenlijsten zijn door de meeste leerlingen steeds volledig ingevuld.

5. Analyse

Voor de eerste onderzoeksvraag zijn er vier kruistabellen gemaakt. Daarbij is gekeken of de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ingedeeld konden worden bij een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering of een lage instabiele zelfwaardering. Om dit onderscheid in zelfwaardering te kunnen maken zijn de gemiddelden van de zelfwaardering en de gemiddelden van de stabiliteit van de zelfwaardering uit het eerdere onderzoek van de leerlingen van het reguliere onderwijs gebruikt (Zijderlaan, 2005). Hierdoor is er ook bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs gebruik gemaakt van gemiddelden bij de zelfwaardering en bij de stabiliteit van de zelfwaardering. Er werd daarbij steeds gekeken naar de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden, van de sociale acceptatie, van de fysieke verschijning en van het gevoel van eigenwaarde.

Verder zijn er voor de samenhang-vragen stapsgewijze multiple regressie-analyses gebruikt. Daarbij werd als eerste stap gekeken of de afhankelijke variabelen voorspeld kon worden door de zelfwaardering. Vervolgens werd er gekeken of de stabiliteit van de zelfwaardering een toegevoegde waarde zou hebben bij de voorspelling van de afhankelijke variabelen. De afhankelijke variabelen waren narcisme, authentiek zelf, agressief gedrag en sociaal angstig gedrag. Het authentiek zelf werd daarbij onderverdeeld in het ware zelf en de zelfconceptieproblemen. Het agressieve gedrag werd onderverdeeld in direct en indirect agressief gedrag. Bij narcisme en bij het ware zelf en de zelfconceptieproblemen zijn de gemiddelde scores berekend. En bij de directe, de indirecte agressie en de sociale angst zijn de totaalscores berekend.

Vervolgens is er gekeken met t-toetsen of er verschillen waren tussen de leerlingen van het reguliere en het niet-reguliere onderwijs voor de hoogte van de zelfwaardering, de stabiliteit van de zelfwaardering, het agressief gedrag en de sociale angst. Daarbij werd er gebruik gemaakt van dezelfde onderscheidingen en berekeningen als bij de samenhang-vragen.

Resultaten

1. Kan er onderscheid gemaakt worden tussen een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs? En is er een verschil van hoogte van zelfwaardering tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs? En is er een verschil van stabiliteit van zelfwaardering tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?

Er kan inderdaad bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs een onderscheid gemaakt worden tussen een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering (tabel 1 t/m 4). Dit geldt voor de schoolse vaardigheden, de sociale acceptatie, de fysieke verschijning en voor het gevoel van eigenwaarde. Er zijn namelijk steeds leerlingen die bij de hoge stabiele zelfwaardering, de lage stabiele zelfwaardering, de hoge instabiele zelfwaardering en de lage instabiele zelfwaardering ingedeeld kunnen worden.

Tabel 1 *Het aantal leerlingen van het niet-reguliere onderwijs met een (in)stabiele zelfwaardering van de schoolse vaardigheden uitgesplitst naar de hoogte van de zelfwaardering en de randtotalen.*

	Lage zelfwaardering	Hoge zelfwaardering	Totaal
Instabiele zelfwaardering	6	5	11
Stabiele zelfwaardering	7	12	19
Totaal	13	17	30

Tabel 2 *Het aantal leerlingen van het niet-reguliere onderwijs met een (in)stabiele zelfwaardering van de sociale acceptatie uitgesplitst naar de hoogte van de zelfwaardering en de randtotalen.*

	Lage zelfwaardering	Hoge zelfwaardering	Totaal
Instabiele zelfwaardering	7	7	14
Stabiele zelfwaardering	12	4	16
Totaal	19	11	30

Tabel 3 *Het aantal leerlingen van het niet-reguliere onderwijs met een (in)stabiele zelfwaardering van de fysieke verschijning uitgesplitst naar de hoogte van de zelfwaardering en de randtotalen.*

	Lage zelfwaardering	Hoge zelfwaardering	Totaal
Instabiele zelfwaardering	8	13	21
Stabiele zelfwaardering	5	4	9
Totaal	13	17	30

Tabel 4 *Het aantal leerlingen van het niet-reguliere onderwijs met een (in)stabiel gevoel van eigenwaarde uitgesplitst naar de hoogte van de zelfwaardering en de randtotalen.*

	Lage zelfwaardering	Hoge zelfwaardering	Totaal
Instabiele zelfwaardering	5	4	9
Stabiele zelfwaardering	10	11	21
Totaal	15	15	30

Er is niet veel verschil van hoogte van de zelfwaardering tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs (tabel 5). Alleen bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie wordt er een verschil gevonden. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben gemiddeld genomen een lagere zelfwaardering van de sociale acceptatie ($m = 2.90$, $sd = .47$) dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 3.13$, $sd = .53$; $t = -2.65$; $df = 29$; $p < .01$ bij tweezijdige toetsing). De zelfwaardering van de sociale acceptatie kan 19% van de verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs verklaren ($d = -0.98$).

De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben gemiddeld genomen ($m = 2.84$, $sd = .79$) niet een lagere of hogere zelfwaardering van de schoolse vaardigheden dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 2.64$, $sd = .52$; $t = 1.39$; $df = 29$; $p < .20$ bij tweezijdige toetsing).

De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben gemiddeld genomen ($m = 2.84$, $sd = .79$) ook geen lagere of hogere zelfwaardering van de fysieke verschijning dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 2.64$, $sd = .67$; $t = 1.39$; $df = 29$; $p < .20$ bij tweezijdige toetsing).

Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = 3.03$, $sd = .55$) geen lager of hoger gevoel van eigenwaarde dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 3.00$, $sd = .59$; $t = .33$; $df = 29$; $p < .80$ bij tweezijdige toetsing).

Tabel 5 *T-toets voor de hoogte van de zelfwaardering van de leerlingen van het reguliere onderwijs in vergelijking met de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs.*

Schaal	Gemiddelde reguliere leerlingen	Gemiddelde niet-reguliere leerlingen	T	P
Schoolse vaardigheden	2.64	2.67	.28	n.s.
Sociale acceptatie	3.13	2.90	-2.65	.01*
Fysieke verschijning	2.64	2.84	1.39	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	3.00	3.03	.33	n.s.

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

Er is niet veel verschil van stabiliteit van de zelfwaardering tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs (tabel 6). Er wordt alleen een verschil van stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning gevonden. Gemiddeld hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = .24$, $sd = .16$) een instabieler zelfwaardering van de fysieke verschijning dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = .17$, $sd = .18$; $t = 2.35$; $df = 29$; $p < 0.05$ bij tweezijdige toetsing). De zelfwaardering van de fysieke verschijning kan 16% van de verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs verklaren ($d = .87$).

De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben gemiddeld genomen ($m = .19$, $sd = .13$) niet een (in)stabielere zelfwaardering van de schoolse vaardigheden dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = .20$, $sd = .17$; $t = -.55$; $df = 29$; $p < .60$ bij tweezijdige toetsing).

Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = .18$, $sd = .12$) ook geen (in)stabielere zelfwaardering van de sociale acceptatie dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = .17$, $sd = .17$; $t = .45$; $df = 29$; $p < .70$ bij tweezijdige toetsing).

Er wordt ook geen verschil van stabiliteit bij het gevoel van eigenwaarde tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs gevonden. Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = .18$, $sd = .12$) niet een (in)stabiel gevoel van eigenwaarde dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = .21$, $sd = .14$; $t = -1.41$; $df = 29$; $p < .20$ bij tweezijdige toetsing).

Tabel 6 *T-toets voor de stabiliteit van de zelfwaardering van de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs in vergelijking met de leerlingen van het reguliere onderwijs.*

Schaal	Gemiddelde reguliere leerlingen	Gemiddelde niet-reguliere leerlingen	T	P
Schoolse vaardigheden	.20	.19	-.55	n.s.
Sociale acceptatie	.17	.18	.45	n.s.
Fysieke verschijning	.17	.24	2.35	.03*
Gevoel van eigenwaarde	.21	.18	-1.41	n.s.

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

2. Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en narcisme bij leerlingen van het niet-reguliere onderwijs?

Voor het voorspellen van narcisme is een stapsgewijze multiple regressie-analyse uitgevoerd (tabel 7). Daarbij is narcisme eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .22$. ($p < .30$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .23$ ($p < .80$). Narcisme kan bij deze steekproef dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde de regressie-analyse een correlatie op van $r = .39$ ($p < .05$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .45$ ($p < .20$). Voor de voorspelling van narcisme lijkt dus volstaan te kunnen worden met de zelfwaardering van de sociale acceptatie. Van de variantie van narcisme kan 15% verklaard worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning leverde de regressie-analyse een correlatie op van $r = .25$ ($p < .20$). De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .26$ ($p < .70$). Narcisme kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning en niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

Narcisme en het gevoel van eigenwaarde hebben een correlatie van $r = .32$ ($p < .10$). Dit is een trend. Stap twee levert een multiple correlatie op van $r = .35$ ($p < .20$). Voor de voorspelling van narcisme lijkt dus volstaan te kunnen worden met het gevoel van eigenwaarde. De stabiliteit van het gevoel van eigenwaarde voegt niets aan de voorspelling toe. Van de variantie van narcisme kan 10% verklaard worden door het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 7 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van narcisme voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering.*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.05	1.46	-.22	-1.21	n.s.
	2	.05	.77	.06	.34	n.s.
Sociale acceptatie	1	.15	5.09	-.39	-2.26	.03*
	2	.21	3.50	.23	1.33	n.s.
Fysieke verschijning	1	.06	1.84	-.25	-1.36	n.s.
	2	.07	1.01	-.09	-.47	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	1	.10	3.27	-.32	-1.81	.08*
	2	.12	1.89	.14	.75	n.s.

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

3. Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en een authentiek zelf bij leerlingen van het niet- reguliere onderwijs?

Voor het voorspellen van een authentiek zelf met de schaal ware zelf is een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd (tabel 8). Daarbij is het ware zelf eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .07$. ($p < .80$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .24$ ($p < .30$). Het ware zelf kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde de regressie-analyse een correlatie op $r = .34$ ($p < .10$). Dit is een trend. In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .39$ ($p < .40$). Voor de

voorspelling van het ware zelf lijkt dus volstaan te kunnen worden met de zelfwaardering van de sociale acceptatie. Van de variantie van het ware zelf kan 11% verklaard worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert de regressie-analyse een correlatie op van $r = .19$ ($p < .40$). De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .21$ ($p < .70$). Het ware zelf kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning en niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

Het ware zelf en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .59$ ($p < .001$). Bij stap twee levert het een multiple correlatie op van $r = .63$ ($p < .20$). Voor de voorspelling van het ware zelf lijkt dus volstaan te kunnen worden met het gevoel van eigenwaarde. Van de variantie van het ware zelf kan 34% verklaard worden door het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 8 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van de ware zelf voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering.*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.01	.15	.07	.39	n.s.
	2	.06	.79	-.22	-1.20	n.s.
Sociale acceptatie	1	.11	3.57	.34	1.89	.07#
	2	.15	2.35	-.19	-1.05	n.s.
Fysieke verschijning	1	.04	1.06	.19	1.03	n.s.
	2	.04	.61	-.08	-.44	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	1	.34	14.6	.59	3.83	.00*
	2	.39	6 8.71	-.22	-1.47	n.s.

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

= trend $p < .10$ (twee-zijdig).

Voor het voorspellen van een authentiek zelf met de schaal zelfconceptieproblemen is ook een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd (tabel 9). Daarbij zijn de zelfconceptieproblemen eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .08$. ($p < .70$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van

$r = .21$ ($p < .40$). De zelfconceptieproblemen kunnen dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde de regressie-analyse een correlatie op $r = .13$ ($p < .50$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .13$ ($p < 1.00$). De zelfconceptieproblemen kunnen dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie en niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert het een correlatie op van $r = .08$ ($p < .70$). De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .15$ ($p < .60$). De zelfconceptieproblemen kunnen dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning en niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

De zelfconceptieproblemen en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .33$ ($p < .10$). Dit is een trend. Bij stap twee levert het een multiple correlatie op van $r = .38$ ($p < .30$). Voor de voorspelling van de zelfconceptieproblemen lijkt dus volstaan te kunnen worden met het gevoel van eigenwaarde. Van de variantie van de zelfconceptieproblemen kan 11% verklaard worden door het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 9 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van zelfconceptieproblemen voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.01	.20	.08	.45	n.s.
	2	.04	.60	-.19	-1.00	n.s.
Sociale acceptatie	1	.02	.48	.13	.69	n.s.
	2	.02	.24	-.02	-.11	n.s.
Fysieke verschijning	1	.01	.18	.08	.42	n.s.
	2	.02	.29	-.12	-.64	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	1	.11	3.41	.33	1.85	.08#
	2	.15	2.29	-.19	-1.07	n.s.

= trend $p < .10$ (twee-zijdig).

4. Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en agressief gedrag? En is er een verschil van hoogte van agressief gedrag tussen leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?

Voor het voorspellen van agressief gedrag met de schaal directe agressie is een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd (tabel 10). Daarbij is de directe agressie eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .02$. ($p < 1.00$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .11$ ($p < 0.60$). De directe agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde de regressie-analyse een correlatie op van $r = .08$ ($p < .70$). Stap twee leverde een multiple correlatie van $r = .12$ ($p < .70$). De directe agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert de regressie-analyse een correlatie op van $r = .04$ ($p < .90$). Bij stap twee leverde het een multiple correlatie van $r = .43$ ($p < .05$). De directe agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning maar wel door de stabiliteit daarvan. Er kan 18% van de variantie van de directe agressie verklaard worden door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

De directe agressie en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .14$ ($p < .50$). Stap twee levert een multiple correlatie op van $r = .17$ ($p < .70$). De directe agressie kan dus niet voorspeld worden door het gevoel van eigenwaarde of door de stabiliteit van het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 10 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van directe agressie voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.00	.01	-.02	-.08	n.s.
	2	.01	.16	.11	.56	n.s.
Sociale acceptatie	1	.01	.16	.08	.40	n.s.
	2	.01	.18	.09	.45	n.s.
Fysieke verschijning	1	.00	.06	.04	.24	n.s.
	2	.18	3.05	-.43	-2.45	.02*
Gevoel van eigenwaarde	1	.02	.58	-.14	-.76	n.s.
	2	.03	.38	.09	.44	n.s.

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

Ook voor het voorspellen van agressief gedrag met de schaal indirecte agressie is een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd (tabel 11). Daarbij is de indirecte agressie eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .19$. ($p < 0.40$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .31$ ($p < 0.20$). De indirecte agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde het een correlatie op van $r = .24$ ($p < .30$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .29$ ($p < .40$). De indirecte agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert de regressie-analyse een correlatie op van $r = .02$ ($p < 1.00$). De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .36$ ($p < .10$). Dit is een trend. De indirecte agressie kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning maar wel door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning. Er kan 13% van de variantie van de indirecte agressie verklaard worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

De indirect agressie en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .20$ ($p < .30$). Bij stap twee levert het een multiple correlatie op van $r = .20$ ($p < 1.00$). De indirecte agressie kan dus niet voorspeld worden door het gevoel van eigenwaarde of door de stabiliteit van het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 11 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van indirecte agressie voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering.*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.04	1.02	-.19	-1.01	n.s.
	2	.10	1.46	.25	1.37	n.s.
Sociale acceptatie	1	.06	1.69	-.24	-1.30	n.s.
	2	.09	1.27	.17	.93	n.s.
Fysieke verschijning	1	.00	.01	.02	.09	n.s.
	2	.13	2.02	-.36	-2.01	.06#
Gevoel van eigenwaarde	1	.04	1.20	-.20	-1.09	n.s.
	2	.04	.59	-.02	-.13	n.s.

= trend $p < .10$ (twee-zijdig).

Er is verschil van indirecte agressie en directe agressie tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs (tabel 12). Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = 34.03$, $sd = 3.91$) meer directe agressie dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 11.14$, $sd = 3.16$; $t = 32.08$; $df = 29$; $p < 0.001$). De directe agressie kan 97% van de verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs verklaren ($d = 11.91$).

Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = 29.93$, $sd = 3.48$) meer indirecte agressie dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 8.34$, $sd = 4.02$; $t = 34.05$; $df = 29$; $p < 0.001$). De indirecte agressie kan 98% van de verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs verklaren ($d = 12.65$).

Tabel 12 *T-toets voor de directe en indirecte agressie van de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs in vergelijking met de leerlingen van het reguliere onderwijs.*

Schaal	Gemiddelde reguliere leerlingen	Gemiddelde niet-reguliere leerlingen	T	P
Directe agressie	11.14	34.03	32.08	.00*
Indirecte agressie	8.34	29.93	34.05	.00*

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

5. Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en sociale angst? En is er een verschil van hoogte van sociale angst tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs?

Voor het voorspellen van sociale angst is een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd (tabel 13). Daarbij is sociale angst eerst voorspeld op basis van de zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .16$. ($p < .40$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .50$ ($p < .05$). Sociale angst kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden maar wel door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden. Er kan 25% van de variantie van sociale angst verklaard worden door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde de regressie-analyse een correlatie op van $r = .07$ ($p < .80$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .27$ ($p < .20$). Sociale angst kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van sociale acceptatie en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert de regressie-analyse een correlatie op van $r = .34$ ($p < .10$). Dit is een trend. De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .37$ ($p < .50$). Voor de voorspelling van sociale angst lijkt dus volstaan te kunnen worden met de zelfwaardering van de fysieke verschijning. Van de variantie van sociale angst kan 12% verklaard worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

De sociale angst en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .53$ ($p < .001$). Bij stap twee levert het een multiple correlatie op van $r = .63$ ($p < .05$). Sociale angst kan dus voorspeld worden door het gevoel van eigenwaarde en door de stabiliteit van het gevoel van

eigenwaarde. Van de variantie van de sociale angst kan 28% verklaard worden door het gevoel van eigenwaarde en 40% van de variantie van sociale angst kan verklaard worden door de stabiliteit van het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 13 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van sociale angst voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.03	.75	.16	.87	n.s.
	2	.25	4.42	-.47	-2.81	.01*
Sociale acceptatie	1	.00	.12	.07	.35	n.s.
	2	.07	1.06	-.26	-1.41	n.s.
Fysieke verschijning	1	.12	3.73	.34	1.93	.06#
	2	.14	2.20	.15	.84	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	1	.28	10.7	.53	3.28	.00*
	2	.40	8.91	-.35	-2.32	.03*

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

= trend $p < .10$ (twee-zijdig).

Er is verschil van sociale angst tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs (tabel 14). Gemiddeld genomen hebben de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs ($m = 58.63$, $sd = 3.47$) meer sociale angst dan de leerlingen van het reguliere onderwijs ($m = 40.17$, $sd = 11.97$; $t = 8.95$; $df = 29$; $p < 0.001$). De sociale angst kan 73% van de verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs verklaren ($d = 3.23$).

Tabel 14 *T-toets voor de sociale angst van de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs in vergelijking met de leerlingen van het reguliere onderwijs.*

Schaal	Gemiddelde reguliere leerlingen	Gemiddelde niet- reguliere leerlingen	T	P
Sociale angst	40.17	58.63	8.95	.00*

* = significant verschil $p < .05$ (twee-zijdig).

Discussie

Het is gebleken dat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen een hoge stabiele zelfwaardering, een lage stabiele zelfwaardering, een hoge instabiele zelfwaardering en een lage instabiele zelfwaardering. Dit geldt voor de schoolse vaardigheden, de sociale acceptatie, de fysieke verschijning en het gevoel van eigenwaarde. Dit was eigenlijk ook wat er verwacht werd door Harter en Whitesell (2003). Onder de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs zijn dus leerlingen die een stabiele zelfwaardering hebben die meer op een soort karaktertrek lijkt, maar er zijn ook leerlingen die een zelfwaardering hebben die meer een gemoedstoestand lijkt te zijn.

De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs verschillen niet van de leerlingen van het reguliere onderwijs qua hoogte en stabiliteit van de zelfwaardering. Dit werd eigenlijk wel verwacht. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs verkeren allemaal in een situatie waarbij de continuïteit van hun schoolloopbaan ernstig bedreigd wordt. Dit is bij de leerlingen van het reguliere onderwijs niet het geval. Het zou kunnen dat de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs qua zelfwaardering inderdaad niet veel verschiden van de leerlingen van het reguliere onderwijs. Maar het verschil kan ook niet opgetreden zijn door het kleine aantal leerlingen wat meegedaan heeft met het onderzoek. Er wordt dan ook aanbevolen dat er in vervolgonderzoek een grotere populatie wordt onderzocht.

Wel was er een verschil van hoogte van de zelfwaardering van de sociale acceptatie tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hadden een lagere zelfwaardering van de sociale acceptatie dan de leerlingen van het reguliere onderwijs. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs al vrij veel meegemaakt hebben in hun schoolloopbaan maar ook vaak in de thuissituatie. Dit zou ook het verschil van de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning kunnen verklaren. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben namelijk een instabieler zelfwaardering van de fysieke verschijning. Deze instabiliteit wordt dus veroorzaakt door variabiliteit in gevoelens over de tijd heen.

Andere verschillen tussen de leerlingen van het reguliere en niet-reguliere onderwijs komen duidelijk naar voren. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs hebben meer agressie (direct en indirect) en meer sociale angst dan de leerlingen van het reguliere onderwijs. Dit zou te maken kunnen hebben met de omstandigheden waarin de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs vaak verkeren. De leerlingen van het niet-reguliere onderwijs zouden zich vaak onmachtig en onrechtvaardig behandeld kunnen voelen waardoor er meer boze en angstige gevoelens voor kunnen

komen. Deze onmacht en onrechtvaardigheid zouden in vervolgonderzoek nog onderzocht kunnen worden.

Omdat de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs in vergelijking met de leerlingen van het reguliere onderwijs zoveel agressie en sociale angst laten zien, wordt er ook verwacht dat er bij de leerlingen van het niet-reguliere onderwijs een verband is tussen de stabiliteit van de zelfwaardering en narcisme. Narcisten zijn namelijk gevoeliger voor fluctuaties in reactie op negatieve gebeurtenissen dan minder narcistische individuen (Thomaes, 2007). Daarnaast zijn narcisten vaak geneigd om boos te reageren bij negatieve gebeurtenissen. Hierbij wordt de meeste agressie vertoond door narcistische kinderen die beschaamd zijn. Toch kan narcisme alleen verklaard worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie en het gevoel van eigenwaarde. Dit klopt dan ook met het feit dat narcistische kinderen vaak een hoge zelfwaardering hebben. En aangezien narcistische kinderen ook vaak een gebrek hebben aan intimiteit in interpersoonlijke relaties (Campbell, Bosson, Goheen, Lakey & Kernis, 2007) is het eigenlijk heel logisch dat narcisme samengaat met de sociale acceptatie en het gevoel van eigenwaarde. Want ondanks dat narcistische kinderen zo'n grandioos zelfconcept hebben, zoeken zij toch continu naar externe bevestiging en zijn dus met name vriendschappen zo belangrijk.

De stabiliteit van de zelfwaardering kan echter niets verklaren wat narcisme betreft. Dit zou kunnen komen doordat instabiliteit tijdens de adolescentie eigenlijk als normaal beschouwd wordt. Adolescenten zijn vaak nog in ontwikkeling en onderzoek bij volwassenen heeft wel laten zien dat agressief gedrag vaak voorkomt bij omstandigheden waarin iemand trots, status of zelfbeeld gekrenkt wordt (Thomaes, 2007). Daarnaast zou het kunnen dat de vragenlijst die gebruikt is om narcisme te meten eigenlijk te kort is of dat de vragen naar narcisme sociaal wenselijk beantwoordt zijn. In vervolgonderzoek zou er dan ook nogmaals gekeken kunnen worden naar de stabiliteit van de zelfwaardering en narcisme bij adolescenten en bij volwassenen.

Er werd ook verwacht dat het authentieke zelf zou samenhangen met de stabiliteit van de zelfwaardering. Narcisten, die vaak een hoge zelfwaardering hebben, vertonen namelijk een ongebalanceerd zelfbeeld (Campbell, Bosson, Goheen, Lakey & Kernis, 2007). Het authentieke zelf, het echte gevoel van de narcist, werd daarom niet zo sterk ingeschat. Er wordt in dit onderzoek echter alleen een samenhang gevonden tussen het authentieke zelf en de zelfwaardering van de sociale acceptatie en het gevoel van eigenwaarde. Dit zou kunnen komen doordat narcisten eigenlijk op verschillende gebieden juist wel positief denken en op andere gebieden juist niet. In vervolgonderzoek zou er dan ook rekening gehouden kunnen worden met het feit dat narcisten een positieve kijk op zichzelf hebben als het gaat om status en intelligentie maar dat ze een negatieve kijk op hun eigen vriendelijkheid en moraliteit hebben.

Agressie gaat samen met de zelfwaardering van de fysieke verschijning. Sociale angst gaat samen met de zelfwaardering van de fysieke verschijning en het gevoel van eigenwaarde en met de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden en het gevoel van eigenwaarde. Zelfwaardering zou dus inderdaad samen kunnen hangen met psychopathologieën (Kernis, 2005). Voor verdere conclusies zou hier echter nog meer onderzoek naar gedaan moeten worden.

Literatuurlijst

- Campbell, W.K., Bosson, J.K., Goheen, T.W., Lakey C.E., & Kernis, M.H. (2007). Do narcissists dislike themselves “Deep down inside”? *Association for Psychological Science, 18*, 227-229.
- Halen, C., van (2002). *The uncertainties of self and identity : Experiencing self-definition problems over the life span*. Proefschrift aan de Rijksuniversiteit Groningen.
- Halen, C.P.M., van, & Bosma, H.A. (1992). Zelfconceptieproblematiek bij adolescenten. *Kind en Adolescent, 14*, 127-144.
- Harter, S. (1990). Causes, correlates and the functional role of global self-worth: A life-span perspective. In: Sternberg, R., & Kolligian, J., *Competence considered* (pp. 67-98). New Haven, CT: Yale University Press.
- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. New York: The Guilford Press.
- Harter, S., & Whitesell, N.R. (2003). Beyond the debate: Why some adolescents report stable self-worth over time and situation, whereas others report changes in self-worth. *Journal of Personality, 71*, 1027-1058.
- Kernis, M.H., Cornell, D.P., Sun, C.R., Berry, A., & Harlow, T. (1993). There's more to self-esteem than whether it is high or low: the importance of stability of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 1190-1204.
- Kernis, M.H. (2005). Measuring self-esteem in context: The importance of stability of self-esteem in psychological functioning. *Journal of Personality, 73*, 1-37.
- Kievit, Th., Tak, J.A., & Bosch, J.D. (2002). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom Uitgeverij.
- Lange, A., Hoogendoorn, M., & Wiederspahn, A. (1995). *Buss-Durkee hostility inventory: handleiding, verantwoording en normering van de Nederlandse Buss-Durkee agressievragenlijst*. Lisse : Swets Test Services.
- Morf, C.C., & Rhodewalt, F. (2001) Expanding the dynamic self-regulatory processing model of narcissism: research directions for the future. *Psychological Inquiry, 4*, 243-251.
- Oosterwegel, A., Field, N., Hart, D., & Anderson, A. (2001). The relation of self-esteem variability to emotion variability, mood, personality traits, and depressive tendencies. *Journal of Personality, 59*, 689-708.
- Salmivalli, C. (2001). Feeling good about oneself, being bad to others? Remarks on self-esteem, hostility, and aggressive behaviour. *Aggression and Violent Behavior, 6*, 375-393.

- Thomaes, S. (2007). *Narcissims, shame, and aggression in early adolescence: On vulnerable children*. Duivendrecht: PI Research.
- Veerman, J.W., Straathof, M.A.E., Treffers, Ph.D.A., Bergh, B., van den, & Brink, L.T. (1997). *Handleiding Competentiebelevingsschaal voor adolescenten – CBSA*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Zijderlaan, E. (2005). *Stabiliteit van zelfwaardering bij adolescenten die geïndiceerd zijn door Jeugdzorg voor daghulp. Onderlinge vergelijking en verband met sociale angst en opvliegend gedrag*. Scriptie aan de Universiteit Utrecht.

Aanvullende onderzoeksvraag en resultaat

Is er een verband tussen de stabiliteit van zelfwaardering en authenticiteit?

Voor het voorspellen van authenticiteit is een stapsgewijze multiple regressie uitgevoerd, waarbij authenticiteit eerst voorspeld is op basis van zelfwaardering. Dat leverde bij de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden een correlatie op van $r = .12$. ($p < 0.60$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .19$ ($p < 0.50$). Authenticiteit kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden of door de stabiliteit van de zelfwaardering van de schoolse vaardigheden.

Bij de zelfwaardering van de sociale acceptatie leverde het een correlatie op $r = .22$ ($p < .30$). In stap twee is daar de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie aan toegevoegd; dat leverde een multiple correlatie van $r = .28$ ($p < .40$). Authenticiteit kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de sociale acceptatie en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de sociale acceptatie.

Bij de zelfwaardering van de fysieke verschijning levert de regressie-analyse een correlatie op van $r = .04$ ($p < .90$). De tweede stap leverde een multiple correlatie van $r = .16$ ($p < .50$). Authenticiteit kan dus niet voorspeld worden door de zelfwaardering van de fysieke verschijning en ook niet door de stabiliteit van de zelfwaardering van de fysieke verschijning.

De authenticiteit en het gevoel van eigenwaarde levert een correlatie op van $r = .05$ ($p < .90$). Bij stap twee levert het een multiple correlatie op van $r = .05$ ($p < 1.00$). De authenticiteit kan dus niet voorspeld worden door het gevoel van eigenwaarde en door de stabiliteit van het gevoel van eigenwaarde.

Tabel 15 *Stapsgewijze regressie-analyse die de mate van authenticiteit voorspelt met stap 1: het niveau van de zelfwaardering en stap 2: de stabiliteit van de zelfwaardering*

Schaal	Stap	R ²	F	Beta	T	P
Schoolse vaardigheden	1	.01	.38	-.12	-.62	n.s.
	2	.04	.47	-.15	-.75	n.s.
Sociale acceptatie	1	.05	1.43	.22	1.20	n.s.
	2	.08	1.14	-.18	-.92	n.s.
Fysieke verschijning	1	.00	.03	.04	.18	n.s.
	2	.03	.34	-.16	-.80	n.s.
Gevoel van eigenwaarde	1	.00	.07	.05	.26	n.s.
	2	.00	.03	-.01	-.06	n.s.

Appendix:

Vragenlijsten

Brief aan de leerlingen

Brief aan de ouders/verzorgers

Antwoordformulier